

פרשת כי תצא

טעמי המצוות

עיינן: רמב"ן פרק כב פסוק ו.
מורה נבוכים חלק ג, פרק כו
ברכות דף לג ע"ב (האומר: על קן ציפור יגיעו רחמיך וכו')

1. נחלקו הראשונים האם יש למצוא טעם למצוות מסוימות. מה דעת הרמב"ן בנושא?
2. מהן החששות של אלו שמתנגדים לעיסוק זה?
3. מה הקשה הרמב"ן על הרמב"ם בהסברו במצוות "אותו ואת בנו"?
4. האם הגמ' בברכות מהוה קושי על הרמב"ן?
5. איך הסביר הרמב"ם את המדרש: "וכי מה איכפת לו להקב"ה בין שוחט מן הצואר לשוחט מן העורף" וכו'? עיינן מורה נבוכים. (אמנם, גם הרמב"ם בעצמו לא שמר בעקביות על ענין זה - עיינן שם ג, מט בסוף, שיש רק פרטים מעטים שלא נתן בהם טעם.)
6. מהו הסברו של הרמב"ן במאמר זה?
7. "לא נתנה תורה אלא לצרף בהן את הבריות". מהי התועלת בצירוף זה?
8. על עצם הענין שזוהי התועלת במצוות התורה, אין הרמב"ם חולק.
וכן כתב במקומות מספר - ת"ג, פרק כז: "מטרת כלל התורה שני דברים: והם תקון הנפש ותקון הגוף. תקון הנפש הוא כדי שיושגו להמון השקפות נכונות כפי יכלתם...";
ובסוף פרק כט: "וידיעת אותן ההשקפות ואותם המעשים הוא ענין גדול במתן טעמים למצוות, כי כל תורתנו עיקרה וצירה אשר תסוב עליו הוא מחיית אותן ההשקפות מן המחשבות, ואותן העקבות מן המציאות";
ובסוף פרק לא: "שכל מצוה מאלו התרי"ג מצוות היא או למתן השקפה נכונה או לסלוק השקפה רעה, או למתן חוק צדק או לסלוק עול, או להדריך במדה נעלה או להזהיר ממדה רעה, הכל תלוי בשלשה דברים: בהשקפות ובמדות ובמעשים המנהליים המדיניים".
9. עיינן הערת הרב שוועל (ד"ה ושלא נתאכזר), שהביא שו"ת חתם סופר שהסביר על פי הרמב"ן למה אין מצוות שילוח הקן כשאינו צריך לבנים.

1. רמב"ן מסכים עם הרמב"ם בזה שיש למצוא טעם למצוות.
2. (א) הסכנה שנתנית טעם משפילה את המצוות לדרגה אנושית.
- ב) הסכנה שנתנית טעם תביא לזלזול בקיום המצוות, בסברו שבטל הטעם.
- ג) הסכנה שחיפוש אחרי טעם במצוה תביא לזלזול בקיום המצוות, עד שימצא את הטעם.
- ד) הסכנה שקיום המצוה לא יהא לשם שמים אלא לשם השגת התועלת שבהם.
3. אם חוששים לרחמי האם היה צריך להיות בנו ואותו, ולא אותו ואת בנו.
4. אין כאן קושי אלא להרמב"ם. אבל לפי הרמב"ן טעם המצוה ללמד אותנו את מדת הרחמים - אבל לא שחס או ריחם הקב"ה על הצפור.
5. יש לחפש טעמים רק לכלל המצוה אבל לא לפרטים.
6. אין תועלת להקב"ה ממעשי המצוה, אלא כל התועלת היא לנו.
7. סילוק מידות רעות ומחשבות זרות.